

Formand for Naalakkersuisut Múte Bourup Egede's åbningstale til Inatsisartut's efterårssamling 2023

(Det talte ord gælder)

Ærede Inatsisartut formand, ærede medlemmer af Inatsisartut, ærede medborgere.

Vi repræsenterer 56.600 borgere her i landet.

Vi er her for at arbejde for borgerne.

Vi vil arbejde ihærdigt for borgerne.

Vi skal gøre en indsats, for at tjene borgerne.

Vi skal se fremad på vor vej

Vi skal gå efter pejlemærkerne på vor strækning

Vi skal styre vort land demokratisk

Vi skal have tæt kontakt til befolkningen

Vi skal følges med de uafhængige

Vi skal samle folket.

Dette er vores vigtigste opgave, og jeg håber at vi kommer til at samarbejde bredt politisk.

For vort største mål er at arbejde for borgerne og for vort land.

Vi har mange udfordringer foran os, men vi må nå vore mål, som er:

Et land i trivsel.

Et trygt land.

Et land i udvikling.

--

Vi er nu nået halvvejs igennem vores valgperiode – og vi har opnået meget i løbet af de to år der er gået – og vi har stadig flere mål som vi skal nå. Vi skal bestræbe os på at opnå større trivsel blandt borgerne og holde udviklingen i gang.

--

Hvad skal vi arbejder for? Hvad er formålet med livet? Hvad betyder lykke for dig?

Hvad betyder tryghed for dig?

Det vigtigste for mit vedkommende er indre og ydre tryghed.

Det største mål vi skal opnå er, at skabe et samfund, hvor alle føler sig trygge.

En tryk hverdag at stå op til.

Tryghed når vi går i seng.

Tryghed kan opnås på flere måder.

Det at have et hjem, at have et arbejde, at have en familie, at have venner, tryghed i sjælen, at hjælpe hinanden og det at tage en uddannelse.

Da alle mennesker er forskellige, er tryghed forskelligt fra person til person. Derfor er tryghed vigtigt, da tryghed er fundamentalt for menneskelig udvikling.

--

Sidste år blev der født 746 børn. Man kan sige, at vi har det laveste antal nyfødte siden anden verdenskrig.

Børn har altid betydet meget for vort samfund.

Det er vor pligt at give kærlighed og tryghed til alle nyfødte.

Heldigvis lever de fleste familier en tryk tilværelse. Min dybeste tak til disse familier. Hver dag står de utrætteligt op og sikrer at deres familier har trykke rammer.

Tak for det store ansvar I har påtaget jer, hvor I ofte lægger jer selv i baggrunden for at opnå positive resultater i familiens navn. I gør dette for vores børn og for vores fremtid.

Men desværre har vi også børn som ikke har det godt. Fordi deres forældre ikke formår at tage ordentligt vare på dem.

I løbet af de sidste år er antallet af børnehjem steget. Når forældre er ude af stand til at tage ansvar, er det ofte nødvendigt at anbringe børnene udenfor hjemmet.

Vi må i fællesskab vende denne kedelige udvikling. For det skal ikke være sådan.

Meningen er jo ikke, at der skal bygges flere børnehjem. I stedet skal vores børn blomstre og gøre vort dejlige land endnu mere farverigt.

Vort fælles mål som forældre og værgere er, at påtage os ansvar, give kærlighed og tryghed til vore børn.

Vi skal støtte de forældre der ikke længere kan tage vare på deres børn, opmuntre dem, lytte til dem og bakke dem op og vise dem vejen.

Det skal ikke være en løsning at placere børnene udenfor hjemmet, men i stedet skal vi gøre alt for at støtte forældrene, inden børnene bliver født. Vi skal byde børnene velkomne ind til en verden i tryghed. For det drejer sig om vores fremtid.

Det er vigtigt for Naalakkersuisut, at landets borgere skal leve i tryghed, og vi har lavet forskellige tiltag for, at nå dette mål, i tæt samarbejde med Inatsisartut.

Jeg vil komme ind på nogle af disse mange tiltag i min tale.

--

Vi arbejder for at byggeaktiviteterne spredes på kysten.

Mange arbejdere har travlt rundt omkring på kysten – de har travlt med at sætte præg på vort lands udvikling. Der bliver bl.a. bygget ungdomsboliger og boliger til de studerende.

I år og i de kommende år vil det blive muligt for flere unge at flytte ind i egen bolig. Det samme gælder for kommende studerende og studerende med familier, som får mulighed for at flytte ind i nye boliger.

Blandt andet i Uummannaq og i Kangaatsiaq er man i gang med forhandlinger om at bygge ungdomsboliger, og der er planer om at bygge ungdomsboliger i Nuussuaq, Kangaamiut, Tasiilaq, Qeqertarsuaq, Nanortalik, Upernavik og i Narsaq.

At have egen bolig – selv at have et hus – skaber tryghed og det er vort ønske, at flere skal have denne mulighed.

At flere borgere skal få mulighed for at bygge egen bolig er noget vi synes er vigtigt, og derfor har vi truffet en beslutning om at ændre den nuværende lov om medbyggerbolig, og derfor kommer emnet på dagsordenen til denne efterårssamling.

Så mange som muligt af vort lands borgere skal have muligheden for at have egen bolig – også i de mindre bosteder.

Naalakkersuisut vil til efterårssamlingen fremlægge forslag om medbyggerhuse, også kaldet 95/5 ordningen. Borgerne i de mindre bosteder, som ikke har mulighed for egenfinansiering gennem banklån skal have bedre mulighed for at boligforsyne sig selv.

At have egen bolig skaber tryghed. Varme hjem er trygge hjem. En menneskelig ret som også giver tryghed.

--

Vi arbejder for at skabe et trygt sundhedsvæsen.

Vi må erkende, at forholdene på sundhedsområdet stadig er udfordrende. Personalet arbejder i døgndrift og gør hvad de kan.

Der er mange ting i sundhedsvæsenet som kræver et løft.

Sundhedskommissionens har afgivet sin betænkning, og de har over 100 anbefalinger. Anbefalingerne skal drøftes politisk og når dette er sket, skal der laves forslag til den videre udvikling på området.

Vi skal blive enige om de politiske ønsker og skabe de bedste og trygge forhold – til gavn for befolkningen.

Vi må støtte sundhedspersonalet og opmuntre de kommende medarbejdere.

For der er mange opgaver at tage fat på.

Sundhedsområdet skal styrkes. I Finanslovsforslag for 2024 foreslår vi bl.a. 2,8 mio. kr. til styrket indsats for at rekruttering af læger, 100 mio. kr. til et nyt elektronisk patientjournal, samt 8,7 mio. kr. til hjælp for ufrivillig barnløshed.

Vi skal arbejde for at udvikle afdelingen for psykisk syge og lave en plan. Projekter for bedre muligheder for undersøgelse, udredning og behandling skal oprettes. En afdeling for børn og ungepsykiatrien skal der arbejdes videre med.

Desuden arbejdes der videre med effektivisering og styrkelse af sundhedsområdet. Nedbringelse af antallet af administrative enheder samt sikring af personale til afdelingerne er en del af målet.

Vi skal arbejde med mennesket i centrum.

Vi må planlægge med mennesket i centrum.

Et trygt liv betyder også et sundt liv.

--

Vi arbejder for en udvikling, hvor undervisning og uddannelse er i centrum. For vi har brug for alle.

Børn og unge er vigtige for Naalakkersuisut. Naalakkersuisut har til formål at børn, uanset hvilke vilkår de måtte leve under, skal have mulighed for at udvikle sig og have mulighed for at modtage undervisning.

Naalakkersuisut's formål er at give bedre muligheder for børn der har afsluttet folkeskolen til at komme videre med livet. Derfor er vores mål at styrke dette område, så eleverne kan komme videre i systemet. Vi skal sikre, at alle der bliver færdige med folkeskolen kommer videre med deres uddannelser.

Uddannelse er yderst vigtigt. Uddannelse er med til at give et godt fundament for en bedre fremtid. Gennem uddannelse forøges viden.

Uddannelsesniveaueet stiger og det er en glædelig udvikling, for det medfører velstand i samfundet.

Der er mange uddannelsesmuligheder, og vi vil fortsat afsøge nye muligheder og veje for at forøge uddannelsesstilbud.

Der arbejdes også for at tilbyde uddannelse for unge med særlige behov.

Vi vil bl.a. arbejde for at nedbringe barrierer for at starte en uddannelse. Vi vil oprette uddannelser for unge med handicap i arbejdspladser med skræddersyede løsninger, således at de kan forøge deres kompetencer.

--

Vi arbejder for at de ældre skal have gode vilkår.

Vi har meget at takke de ældre for. Vi ærer og respekterer de ældre.

Vi kan lære af de ældre.

De ældres livsvilkår skal styrkes, for det skal være bedre at blive gammel i vort land.

Det er glædeligt, da flere bliver ældre i dag – og det er en flot udvikling.

Befolkningens levealder i Grønland vil stige mod år 2050. De store generationer fra 60'erne og fald i den fødedygtige alder betyder, at der vil være flere ældre de næste 20 år.

De kommende ti år vil der være så mange ældre i samfundet, at det vil være noget som vi aldrig har oplevet tidligere i Grønland.

Et fald i den arbejdsdygtige alder kan medføre, at vi vil mangle arbejdskraft i vort land, og vi må tilpasse os denne nye virkelighed.

Der findes ikke en enkelt lov vedrørende de ældre, og det betyder, at de ældres rettigheder er spredt rundt omkring i forskellige love. De ældres muligheder er funderet i bl.a. kommunale rammer. Disse regelsæt i de forskellige love er blevet forældede og skal derfor revideres. Det vil også betyde en forenkling af arbejdsgangen.

Derfor skal der oprettes én lov der udelukkende har at gøre med de ældre.

Mange af de ældre der modtager pension har ofte svært ved at gennemskue og forstå reglerne omkring pension.

Derfor skal dette område revideres, så det bliver nemmere at gennemskue.

Vi vil desuden fjerne den gensidige forsørgerpligt. Langt om længe!

Det er ikke hensigtsmæssigt at man skal skære i pensionen i en husstand, hvis ægtefællen har en indkomst gennem sit arbejde. Derfor skal den gensidige forsørgerpligt fjernes i den nye pensionsordning. Når den gensidige forsørgerpligt er

fjernet, vil dette medføre, at det vil være mere attraktivt at blive i arbejdsmarkedet efter nået pensionsalder, såfremt borgeren ønsker det. For vi har stadig brug for de mange kvalifikationer vores befolkning har.

Vi vil til stadighed arbejde for, at de ældre skal opleve en tryk alderdom.

De ældre som har været på arbejdsmarkedet i mange år, skal have et tryk liv. Vi skal lytte til de ældre. Desuden skal vi, som er i den voksne alder allerede tænke på, hvilket alderdom vi ønsker.

--

Vi arbejder hen imod en stabil økonomi.

For at sikre en hensigtsmæssig betalingsevne, vil vi fortsat gennemføre et gennemtænkt og konsekvent forbrug i vores landskasse.

Vi må forvalte med omtanke. Vi har mangel på arbejdskraft, derfor må vi sammen søge løsninger på kort og på langt sigt.

Vi er i gang med følgende 5 reformer:

Boligreform

Skattereform

Sundhedsforlig

Fiskeriforlig

Uddannelsesreform

Alle disse tiltag vil være til gavn for samfundet.

--

Vi arbejder for at fiskeriet skal være til størst gavn for samfundet.

Fiskeriet kører og der er stor fiskeriaktivitet, og der er på nuværende tidspunkt et godt indenskærsfiskeri.

Fiskeriet er vores vigtigste erhverv. Udenskærsfiskeriet sikrer en stor omsætning for vor økonomi.

Fiskeriet har en stor betydning for mange mennesker. Det er derfor vigtigt at vores fiskeri gennemføres på en ansvarlig måde.

Den nye fiskefabrik i Tasiilaq er omsider ved at blive en realitet. Byggeriet af den nye fabrik forventes at blive igangsat til næste år og man regner med, at de første sprængninger bliver foretaget inden årets udgang. Dermed sikrer vi, at det får stor betydning for os alle.

I år 2022 har i alt 279 trawlere og fiskefartøjer fået fiskeritilladelse.

I alt 1.606 er jollefiskere. Når vejret tillader det, tager fiskerne ud for at fiske. De sejler ud for at forsørge deres familier og for at arbejde for deres land.

243 tager ud at fiske på hundeslæde. Så længe der er havis vil de blive ved med at fiske. Men på grund af global opvarmning er vejret blevet mere ustadigt og antallet af slædehunde er dalende.

635 fiskere bruger snescooter når de tager på fiskeri.

Ved siden af disse er der også flere fritidsjollefiskere som har fået tilladelse til at fiske i deres fritid.

Fiskerierhvervet spiller en stor rolle i vort land. Det er i høj grad afgørende for, at det kører så godt for landet.

Vi har ikke mindst behov for at have flere uddannede i fiskeindustrien. Det er fiskeriet der holder vort land økonomisk kørende, og sådan vil det endnu være i de kommende år.

Vi er en lille befolkning, dog er der mange fiskere, og dette må reflekteres bedre i vort uddannelsessystem og de ressourcer vi har indenfor kapacitetsopbygning, samt indenfor arbejdsmarkedet. De der ved bedst om landet og de forhold det lever i, er dets egen befolkning. Vi må udvikle ud fra de forhold der findes i vort land, og det er bl.a. for at reflektere dette faktum, at vi har planer om at oprette en arktisk biolog uddannelse.

Vi skal planlægge uddannelse med fremtiden for øje.

Vi er også i gang med at arbejde for at realisere hvad man nu har debatteret i flere år, nemlig en ny fiskerilov.

Det er meget beklageligt, at fiskeriloven ikke kan blive behandlet til denne efterårssamling.

Jeg skal dog præcisere, at Naalakkersuisuts arbejde omkring Fiskeriloven ikke står stille, men vil snarest blive fremsat, så Inatsisartut kan tage stilling til det. Vi regner med at dette vil ske til forårssamlingen.

Naalakkersuisut er enige om, at det er noget der skal færdiggøres i denne valgperiode.

--

Vi arbejder for, at vi som et samfund skal være mere selvforsynende.

Vi lever tæt på naturen. Det er afgørende for familierne at være selvforsynende gennem egen fangst og fiskeri, og grønlandsk mad er vigtigt for vor kultur og identitet.

At være selvforsynende er noget der prioriteres af Naalakkersuisut. Vi arbejder for, at man inden 2040 forbedrer selvforsyningsområdet. Planlægningen på selvforsyningsområdet er allerede startet, og dette vil have en positiv effekt for forbedring af på mulighederne for handel i landet på langt sigt.

Vejen til selvforsyning er lang endnu, i 2021 blev selvforsyningsgraden målt til at være på 17 %.

Som eksempel kan de effektive kartoffelavlere i Sydgrønland nævnes. Vi har udmærkede kartofler som er dyrket her i landet og som ikke er sprøjtet med pesticider, og som også har vist sig at være resistente overfor mug.

Grønlandske kartofler kan være til gavn for både selvforsyningen og for økonomien. De vil støtte den lokale arbejdskraft, og vor afhængighed for varer udefra vil kunne reduceres, klimapåvirkning vil mindskes, de indeholder ikke kemikalier og vil fremme den grønne udvikling. Når vi handler lokalt, vil dette være til gavn for os alle.

Kartoflerne er blot et eksempel, men der er også mange andre gode eksempler på selvforsyning. Så vi skal bestræbe os på at være mere selvforsynende. Og jeg er ikke i tvivl om, at det prioriteres af os alle her i salen.

--

Vi arbejder for en ansvarlig affaldshåndtering.

Det er afgørende for Naalakkersuisut at affald skal fjernes fra vor smukke natur. Derfor skal vi arbejde for en løsning der som helhed og i høj grad tager naturen, miljøet og sundheden i betragtning.

Med denne overgang skal vi samarbejde tæt med kommunerne.

Vi er nødt til at erkende, at vi i forbindelse med overgangen er nødt til i fællesskab at løfte i flok. Det er alles ansvar – blandt befolkningen, virksomheder, kommuner og Selvstyret.

Vi skal hver især tage hensyn til naturen og vort land. Vi må derfor kræve mere af os selv og hinanden.

Vi skal passe på vort smukke land og det skal vi gøre i fællesskab.

--

Naalakkersuisut ønsker at optimere energiselforsyning endnu mere. Hvad der sker ude i verden påvirker også vort land, og det er afgørende at have adgang til, og skabe driftssikker energi.

Vort land vil bidrage til at mindske CO2 udledning, og også medvirke til at vort land bidrager med at mindske forurening generelt.

Man skal i den henseende regne med at 70 % af varme og energiforsyning omkring 2028 vil være fra vedvarende energi.

Man vil også i de kommende år fokusere mere på at spare på energien.

Dette vil i sidste ende være til gavn for den enkelte borger, for økonomien og for klimaet.

Vi har rige ressourcer her i landet. Eksempelvis har vi næsten uendelige vandressourcer.

Energiforsyningen til alle skal så vidt som muligt komme fra vedvarende energi i 2030.

På nuværende tidspunkt har vi 5 vandkraftværker som forsyner 6 byer med energi, og det er Nuuk, Tasiilaq, Qaqortoq, Narsaq, Sisimiut og Ilulissat.

Projekterne med at oprette vandkraftværker er en investering i fremtiden, og de næste vandkraftværker på tegnebordet er kraftværker der vil forsyne Qasigiannuguit

og Aasiaat omegn med ren energi, samt en udvidelse af vandkraftværket i Utoqqarmiut Kangerluarsunnguut.

--

Når lufthavnene i Nuuk og Ilulissat er blevet udvidet og lufthavnen i Qaqortoq er blevet etableret i hhv. 2024 og 2025, bliver der mulighed for at etablere internationale ruter. Man skal regne med en stigning på både fragt og passagerer.

Hoteller og restauranter og adventureturisme landet over skal udvikles. Der vil også etableres en koordineret projektplanlægning for at sikre at turismen er til gavn for hele landet. Dette vil bl.a. indebære at en ny turismestrategi som vil afspejle dette krav, denne udvikling ventes at være i tråd med kravene om bæredygtig udvikling, samt gennem et samarbejde med de aktører der har til formål at udvikle lokale turistoperatører.

I år har vi haft besøg af mange krydstogtskibe. Selv sejlbåde og skibe bliver et mere og mere almindeligt syn i vore farvande.

Turismen er ikke en negativ ting, for der er mange af vore borgere der selv rejser ud som turister. Men hvad skal der til for at skabe de bedste rammer for os.

Men problemet er de skibe der sejler ind i fangstområder ...

Turister der nærmest besætter landet

Turister der tager sundhedsvæsenets ressourcer

Vi må gøre noget ved disse ting – da det er noget befolkningen efterspørger.

Naalakkersuisut arbejder for at lave lovtekniske rammer omkring disse spørgsmål så hurtigt som muligt.

Turismen skal styres mere.

Turismen skal ikke være en hæmsko for befolkningen.

Vi skal forme turismen ud fra os selv. Og dette rejser et krav om at vi selv må lægge rammerne uden at afvente initiativ fra andre. Vi bør kunne leve af turismeudviklingen men det skal være på vores præmisser.

--

Flertallet af partierne i Naalakkersuisut og Inatsisartut har lavet en aftale om en ny ejerskabspolitik.

Det grønlandske folk er ejerne, og såfremt det går godt for selskaberne, så skal dette også være til gavn for befolkningen.

Som et eksempel havde KNI et stort overskud i år, fra salg af brændstof til krydstogtskibe. Det er Naalakkersuisut mål, at overskuddet skal anvendes til at forhindre stigning på brændstofområdet.

--

Vi må gøre os fri af kolonialismens lænker.

Vi er en del af verdenssamfundet, men vi har også selv rettigheder og forpligtelser.

Vi skal til stadighed vurdere hvem vi skal samarbejde med.

Vi skal vurdere, om vi fortsat skal være medlemmer af Nordisk Råd, på lige vilkår.

Vi skal arbejde på vegne af vort land og vort folk – og det er os fastboende borgere der selv skal forme den kurs vi ønsker at tage.

Vi skal altid stræbe efter at tjene vore borgere og vort land på en hensigtsmæssig måde, således at vi kan have en sikker og stabil tilværelse.

Det er os der sidder her i Inatsisartut der skal danne rammerne, for vort land og for vor befolkning.

Ærede medlemmer af Inatsisartut, ærede borgere.

Lad os samarbejde i enhed.

Vi skal se fremad på vor vej

Vi skal gå efter pejlemærkerne på vor strækning

Vi skal styre vort land demokratisk

Vi skal have tæt kontakt til befolkningen

Vi skal følges med de uafhængige

Vi skal samle folket.

Qujanaq.